

בבר הוא ביד ישראל שיכול למכור ולכבד משום הפסד אבל לקנות בהמה כדי למכור
 מוד כלל וכשיהיה על פתח ביתו יורקנה כלאחר יד שם קודם שיעמוד ההשאה לא
 הונא בפרק בתרא היתה בחילו על כתיפו הריש ואיתיה לה . ועוד כתב ו"ל וינאני
 כלים מותר להצניען במקום שירצה ברה"א אע"פ שמוקצין עון שהרי גבלה מזו התורה
 כנא ודוקא ברליקה דלא התירו להציל מעות אא"כ יש ספר עהן ומשום דאדם בחול על
 בכיסו דמיא ולילשנא בתרא דאיכא דאמיא קאי בהיקא אי כביסו דמיא אי לא וכתבו
 וקי בשבת ה"ג דלא קני מכאן משמע דאם מצא ארנקי בשבת דאמור ליטלו אע"פ שירא
 וכו' ע"ש :

[ג] ספר התרומה רמותר חמור בשיר רק לא בפרומביא וגם באפסר מותר ואינו יכול לצמצם השמירה שלא להוסיף פורתא שהיו תנן ויצא הסוס בשיר ואפילו הכי תניא ארבע בהמות ויצאות באפסר הסוס וכן לזבדקין תניא באפסר ותניא בפרומביא ואפ"י יש ממתירין שלא להוציא סוס בפרומביא אבל אפסר ובפרומביא יחד בסוס אסור דהוי משאוי סה"ע ע"כ [ה] באפסר לבד או בפרומביא גרידא אבל בחטם אסור ע"כ [ו] ואע"ג דפסק שמואל הלכה כחנניה דאמר כל נטירותא יתירתא לאו משאוי הוא וש"י היה בסוגר ומפ' מאי היה החול לא ק"ל הכי אלא כרב דפליג עליה גבי פרה ואמר בין לבוי בין לשמר אסור לזקמן בהילכתא י"א וא"כ לא נטירותא יתירתא משאוי וכן פ"ח תוס' וס"ה ור"י אלפס: [ז] אמר שמואל צריך שלא יצא וכו' ע"כ [ח] סה"ח דוקא מדרעת ואם באזכא אפילו חמור לא זקלמן בהל' י"ג: [ט] וכל שכן עגל בזמם שבחוטמו ודעתו כי בו יתרות וכלא

אפילו יום אחד ואין מקיימין אותו ולא נחלק רבי ישמעאל שמוחר לקיים עובד כו"ל שאלו חמיה בקרקע אסורה להם וכל זה פשוט. אלא ודאי עבד ערל זה הוא חושב המזכר בכריתות ונקרא עבד ערל מפני שאינו יומל ואותו שאל וטבל הוא שנאמר עליו למען ימות עבדך ואמחק כמון ורבו מוזהר עליו אפילו כשיעשה העבד מלאכה עמו שאל זה אמרו רבי עבד מהול אמור ולאזהרת רבו

אמרו שאל לאזהרת העבד עמו כבר חזר בלא חששה כל מלאכה אחר וכן וכן ועבדך ואמחק. ואם לעשות בעשה אצל לא להזכיר רבו עליו כבר דין העבד שאל וטבל מבוחר שהוא בכל דיו חורה כאשה אלא ודאי לאזהרת רבו נאמר למען ימות. שאל כדברי הר"א ז"ל שכתב בהשגות שזכרנו שהוא צד עושין אין רבו מוזהר עליו. וכבר הוכחתי דעה רבינו אלא שקשה לי קצת מה שנואל בכפרינו שהוא מביא לעבד מהול מקרא של וינפש בן אמתך. ובגמרא מעמידו בעבד ערל ומוכיח עבד מהול למען ימות כמ"ס ור"י לי בזה עיון. וכבר רבינו גר חושב שהוא לקיטו ושכירו. וכמדומה לי דלא דוקא אלא אפילו אינו שכיר אסור מן התורה לומר לו לעשות מלאכה לאורך ישראל שהרי כל שעושה אותה המלאכה צביל ישראל הרי הוא כשכירו בלאו דבר. ולא מנאי יסתר אלא שגושה מלאכה עמו. ורבינו שכתב שכירו ולקטו דבר בזהוה וכו"כ הרשב"א ז"ל בספרו והשיג על דברי רבינו שכתב שכירו ולקטו לפי שסבור שבדוקא כתב כן. ואע"פ שאין טעמיהו מכריתות כן הוא האמת. ומ"ס רבינו ואין מקבלין גר חושב מבוחר בארובה פ"ב מהל' ח"ב ולפי מה שאמרנו עבד חושב וגר חושב אינם עושין מלאכה דבר חורה צביל שום ישראל אין רבו צדן שאינו רבו אלא עושין מלאכה עמו כשכיר אלא בכול ועבד שאל וטבל הוא מוזהר שאל לעשות שום מלאכה ואף רבו מוזהר על שזיתו לדעת רבינו. ויש לי לבאר החלק השלישי בגון השפחות הכריות והשיעוריות העומדות בצד ישראל בגיוון בלתי קבלת מלכות כלל. וכח הרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם ז"ל אני אומר עבד ערל עובד כו"ל שאלו גר חושב רבו ואינו אסור לא הזכירה תורה אלא מוצאים שהרי קבלו עליהם שבע מלכות והזכירה תורה על שזיתו

לאדם כל שאינו מומחה לבהמה אצל יונא הוא באגד שעל גבי מכה ובקשקשין שעל גבי השכר ובשליח המדולדלת בה ופוקק לה זוג שבזאורה ומטיילת בחצר. ופירש"י ז"ל זכר שועל שהולך לו בין עיניו שלא ישלש בו עין הרע. ואורית לוי. בסנדל שעושין לה סנדל של מהכת שלא ייקרה האבנים וכל הני משום דלאו שמירת גופה והוי משוי וסנדל משום דלמא משתליף.

קשקשין. בהמה ששכר בה ע"ס עושין לה דפין מכאן ומכאן וקושרין אותם שם והם מעמידין הע"ס שלא יוד אנה ואנה עד שיחבבר ע"ל. והקשו המפרשים ממה שאסרו זכריות גרלה שכל נוי בהמה אסור וכו"ל ממה שאסרו לרעוה הפרה בין קרינה אפילו לני ואילו גבי זוג נחבבר למעלה שלא אסרו אלא משום דמיחזי כמאן דאזיל להנגא. ויש מי שחייב דמי הרגיל לכל בחול אפילו בשבת שרי ולכך הולכו לאסור הזוג אותו טעם ולא אסרו אלא בעין זכריות ורעוה שאינו נוי הרגיל לכל בחול: ונותר מרדעת וכו'. שם מהו ליתן מרדעת ע"ג חמור בשבת והעלו מרדעת מותר. קרספל רב שרי ושמואל אסר והלכתא כותיה דשמואל בזה כדליתא בהלכות:

יד בשם שאדם מזהוה וכו'. שנאמר למען ימות שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר העבד והאמה וכו'. הואיל וגר חושב וגו'. דע שיש שלשה מיני עבדים חוץ מעבד עברי שהוא בישראל אחר לכל דבריו לנד שיש צד שמוחר בשפחה כנענית. האחד הוא עבד שאל וטבל לשם עבדות והוא חייב בכל מלכות ל"ח כדון ישראל גמור ובכל מ"ע שהנשים חייבות לפי שדינו כדון אשה. השני עבד ערל שהנחה שלא יפסול ולא יומל אלא ישמור שבע מלכות ששטחו בני נח וזה נקרא עבד חושב ונקרא בקצת מקומות עבד ערל ודיונו כבר חושב. והשלישי הוא עבד ערל שעובד עכו"ל שלו. וז"ל מדברי רבינו שכתב פ"ד מהל' ח"ב ופ"י מהלכות ע"ז שזה אסור לקיימו כלל בלתי ישראל וכן הוא האמת. והכוונה לרבינו בכלל הוא בשני חלקים הראשונים. האחד והוא שאל אסור בכל מלאכה ומוזהר עליה ונעשה כמו שאמר תורה לא תעשה כל מלאכה אחר וכן וכן ועבדך ואמחק ומלכד זה בדיבורו בראשית אדוניו דעת רבינו שהלדון מוזהר עליו כמו שמוחר על בהמתו. והשני רבו מוזהר עליו

שבפיה ולא בסנדל שברגלה ולא בקמיע שאינו מומחה לבהמה. אבל יוצאה היא באגד שע"ג המכה * ובקשקשין שעל גבי השכר. ובשליח המדולדלת בה. ופוקק לה זוג שבזאורה ומטיילת בו בחצר. * ונותר מרדעת על החמור בשבת ומטייל בחצר. אבל אין [ג] תולין לה קרספל בפיה בשבת: יד בשם שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת כך הוא מצווה על שביתת עבדו ואמתו ואע"פ שהן בני דעת ולדעת עצמן עושין מצוה עלינו לשמור ולמנוע מעשיית מלאכה בשבת שנאמר למען ימות שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר. עבד ואמה שאנו מצווין על שביתתן הם עבדים שאלו וטבלו לשם עבדות וקיבלו מצות שהעבדים חייבין בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו אלא קיבלו עליהן שבע מצות שנצטוו בני נח בלבד הרי הן כגר תושב ומותרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא בישראל בחול. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נהג. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת וגר צדק הרי הוא בישראל לכל דבר. במי נאמר וינפש בן אמתך והגר. זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישראל כמו בן אמתו. שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת אבל לעצמו עושה. ואפילו היה הגר זה עבדו הרי זה עושה לעצמו:

פרק אחד ועשרים

א נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינו מלאכה חייב לשבות מהן. ודברים הרבה * ובקשקשין, ס"א ובקשקשין: הן

צבעה לאורך ישראל אצל אלו אינם צבילי. ע"כ. וכן נראה מדברי רבינו בביאור. אצל הרשב"א ז"ל כתב שכל עבד ערל אפילו עובד כו"ל צבילי (הכריתות) שאל"כ יאמר הכתוב גר חושב שאינו קמי לישראל וכו"ס עבד חושב הקנינו לו שאסור. ואני אומר אין מזהירין מדיון ק"ו ועוד שאין זה ק"ו שהייתי אומר חסד התורה על ממוקן של ישראל שלא יאב עבדו הקנינו לו צל ממלאכה לפיכך הזכירה תורה ואסורו. עוד כתב היה להם לומר צבילי עבד חושב הכתוב מדבר ולא צבילי ערל. וכבר דחינו זה שאל עבד מהול נקרא החושב ערל. אצל בעבוד עכו"ל לא נחלקו שם ולא הזכירו שיהיה מותר לקיימו כמו שהזכירו שם בעבד ערל על הדק שהזכרתי למעלה. וזה ג"ל צדור שהוא מוכר כדעת רבינו והרמב"ן ז"ל. ועולה לנו מזה לדעתם שאין זה סכנה שנטעין על ידי נכרים וכן מה צו"ט ראשון שקבר על ידי נכרים הכל מותר ע"י עבדים אלו הנכרים ולדעת הרשב"א ז"ל אסור ולהיות הדבר הזה מלוי חמדי הארצות בו כ"כ:

פכ"א א נאמר בתורה תשבות אפי' מדברים וכו'. כוונת רבינו היא שהתורה אסרה פרטי המלאכות המזוהרות ע"פ הדרך שנבארו ענייניהן ושיעוריהן ועדיין היה אדם יכול להיות עמל בדברים שאינם מלאכות כל היום לכך אמרה תורה

לחם משנה

פכ"א א נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינם מלאכה חייב לשבות מהן וכו'. [כתב ה"ה] כוונת רבינו היא שהתורה אסרה פרטי המלאכות וכו'. או היה כוונת רבינו וכו'. אפשר לומר דפירוש ראשון הוא שמה שנאמר בתורה תשבות הוא שאסרה תורה מיני שבות ולזה באה התורה ואמרה תשבות והדבר נמסר להכמים. והפ"י השני הוא שאל באה התורה לאסור מיני שבות אלא למלאכה גמורות אצל חכמים סמכו בשבות על מקרא זה. ואם נפרש דברי ה"ה כך קשה דלפירוש הראשון נמאז כל מיני שבות מן התורה דהא למוד דחול מועד מדאורייתא סבירא להו הכי דהתורה אסרה חול המועד במלאכה ונמסר הדבר לחכמים. לכך נראה לפרש בדברי ה"ה כך שהפ"י האחד הוא שהתורה אסרה מלאכות גמורות אצל בפרט מהשיעור לא מפני שהתורה לא אסרה קודם אלא המלאכות כפי השיעורים והענינים שנבארו אצל המלאכות ע"ס

מגיד עוז

כשם שאדם מזהוה עד בחול. פרק בתרא דשבת קאמר לה כהמא דתלמודא: ואין מקבלין גר חושב וכו'. מכתב ערכין סוף פ' המקדש: כתב הראש"ד אין הדברים הללו כתקן שאל מלו וטבלו לשם עבדות הרי הן כשנים גמורות וכו' עושין הן לעמלן דלא הזכירה תורה את רבו עליהם אלא על עבד ואמה המושבים שלא יעשו מלאכה שאל תאמר שבות בעלמא הוא באמירה לנכרי אלא לאו נמי איכא ואפילו יעשה בעלמא אצל לנכר עמלן עושין כל זורקן ע"ל: [בסופר השמיטה והשמיטת התירון:]

פכ"א נאמר בתורה וכו' עד סקילה. זו הקדמת דברים העתידים לנא ונהג כמנהג המהגרים:

יד בשם שאדם מזהוה על שזיתו בהמתו וכו'. כתב ה"ה ואם לענוש בעשה אצל לא להזכיר רבו עליו כבר דין וכו'. קשה דל"כ בלא תעשה כל מלאכה וכו' קשה ג"כ לישחק מעבדך דהרי השוה עבד לאשה מג"ס דלה לה מאשה וכו"ס שאני לא תעשה כל מלאכה דהוי לאו ואין מזהירין [מדיון ג"ס] אצל איסור עשה ילפין ומש"ה פריך ואם לענוש בעשה וכו'. הא ליתא חדא דאף על גב דמדיון ק"ו אין עושין מדיון ג"ס עושין. ועוד דל"כ מאי הקשה הוא עמו למטה להרשב"א ז"ל באומרנו ואני אומר אין מזהירין מדיון ק"ו הא הרשב"א לא הוקשה אלא מעשה דהיינו וינפש בן אמתך דלישחק מנן אמתך ולימא וינפש הגר דהיינו גר חושב וכו"כ הרי עשה ילפין מן הדיון כמ"ס הוא עמו כאל דבדולי הרשב"א מעשה הוקשה לו אשר בשעריך דלא תעשה כל מלאכה לא הוקשה להרשב"א דהא כבר נדק איירי כמו שמפורש בצרייתא וכו':

הגהות מיימוניות

* [כתב הסמ"ג ז"ל וכן אסור להסיר האובק מעל הסוס ומרדעת מעל החמור אפילו בחצרו אבל יכול להתיר החבק מתחתיו ומוליכה ומביאה בחצר ואם יפול מאליה יפול אבל מותר ליתנו לכתחלה ע"ג החמור בשבת מפני הקצר שלא יצטנן ועל הסוס אסור. וכתב הסו"ע על זה ז"ל ונראה דשרי ליתן אובק על החמור בלא קשירה דשעבא דאסור לקשור מ"פ בירושלמי שלא ישתמש בב"ע"ה כי כשקושר צריך ליקרב אליה אבל בלא קשירה אין צריך ליקרב אליה ולא"י אין חילוק בין סוס לחמור ע"ל: [ג] ודלא כרב דשרי אלא בשמואל דאמר א"ה אמר אבא לא ידע במילי דשבת כלום: